

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Say 1 Issue 34 • Ağustos August 2024

www.dedekorkutdergisi.com

DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut619>

Araştırma Makalesi / Research Article

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesinde Kayıtlı Mensur Maktel-i Hüseyin'de Hz. Hüseyin'in Şehadetine Dair Kehanet Bildirileri

Prophecy Declarations on the Martyrdom of Hazrat Hussein in Mansur Maktel-i Hussein Registered in the Library of the Faculty of Language History and Geography

Öz

İslam tarihinin tanık olduğu en trajik vakalardan biri olarak kabul edebileceğimiz Hz. Peygamberin sevgili torunu Hz. Hüseyin ve etrafındakilerin zalimce katledildiği Kerbela olayı Müslümanların yüreğinde asırlardır derin izler bırakmıştır. Hz. Hüseyin'in susuz bırakılarak feci biçimde katledilmesi Müslümanların ortak zihin dünyasında tarifsiz bir acı olarak yaşatılmıştır. Olayın gerçekleştiği kabul edilen Muharrem ayında çeşitli törenler düzenlenerek bu süreç desteklenmiştir. İlk olarak sözlü kültür ortamından ortaya çıkan Kerbela anlatıları ise zamanla çeşitlenerek farklı formlarda efsaneleştirilip anlatılmıştır. Bu elim hadiseyi açıklama gayesiyle üretilen değişik rivayetler mevcuttur. Bu rivayetler öncelikle Peygamber'e ve daha sonra onun aracılığıyla İslam ümmetine bildirilen Hz. Hüseyin'in öldürüleceğine dair kehanet söylenceleridir. Rivayetlerden anlaşıldığı kadarıyla Hz. Hüseyin'in şehit edileceği haberi Cebrail'in Peygamber efendimize ilettiği bildirilerle açıklanmaya çalışılmıştır. Anlatılar günümüzde akıl ve ilim sınırlarını zorlayacak düzeyde olsa da bazı gerekçelere dayanır. Bu rivayetler Müslümanlara dinî öğretileri aşlamakta ve dönemin şartları bağlamında gerçekleşmesi muhtemel durumları yansıtmaktadır. "Hazâ Kitâb-u Hüseyinî-Ş-Şehid-i Kerbelâ" başlıklı anonim maktelde Hz. Hüseyin'in şehadetine Hz. Muhammed'e önceden bildirildiğine dair dört ayrı rivayet yer almaktadır. Bu çeşitlemelerin içinde yer aldığı el yazması eser Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi İsmail Saib koleksiyonunda I - 441/1 numarasıyla kayıtlı söz konusu metindir. Metnin müstensih ve tarih kaydı yoktur ancak söz konusu metnin içinde bulunduğu mecmuada 1125-1126 (1714-1716) tarihleri kayıtlıdır. Bu yazıda Peygamber torunlarının katline dair ilgili rivayetler yeni harflere aktarılarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Muhammed, Hz. Hüseyin, Kerbela, Matem, Cebrail.

Abstract

Prophet Muhammad, which we can regard as one of the most tragic events witnessed in the history of Islam. Beloved grandson of the Prophet, Hz. The Karbala incident, in which Hussein and those around him were brutally murdered, has left deep scars in the hearts of Muslims for centuries. Hz. The horrific murder of Hussein by being left without water was kept alive as an indescribable pain in the collective mind of Muslims. This process was supported by organizing various mourning ceremonies in the month of Muharram, when the incident is considered to have taken place. Karbala narratives, which first emerged from the oral culture environment, have diversified over time and have been legendary and told in different forms. There are different narrations produced to explain this painful incident. These narrations were first conveyed to the Prophet and then to the Islamic Ummah through him. These are prophetic rumors that Husayn will be killed. As understood from the narrations, Hz. The news that Hussein would be martyred was tried to be explained through the messages that Gabriel conveyed to our Prophet. Even though the narratives are at a level that pushes the limits of reason and science today, they are based on some justifications. These narrations instill religious teachings in Muslims and reflect possible situations that may occur in the context of the conditions of the period. In the anonymous article titled "Hazâ Kitâb-u Hüseyinî-Ş-Şehid-i Kerbelâ", Hz. martyrdom of Hussein. There are four separate narrations stating that it was foretold to Muhammad. The manuscript in which these variations are included is the text in question, registered under the number I - 441/1 in the İsmail Saib collection of the Faculty of Languages, History and Geography Library. There is no copyist or date record for the text, but the dates of 1125-1126 (1714-1716) are recorded in the journal in which the text is included. In this article, the relevant narrations about the murder of the Prophet's grandchildren have been transferred to new letters and evaluated.

Keywords: Prophet Muhammad, Saint Hussein, Karbala, Mourning, Gabriel.

Atıf / Citation:

Koçak, N. (2024). Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesinde Kayıtlı Mensur Maktel-i Hüseyin'de Hz. Hüseyin'in Şehadetine Dair Kehanet Bildirileri. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (34), s.1-5.

Nilay Koçak*

Sorumlu Yazar Corresponding Author

* Yüksek Lisans Öğrencisi

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Türk Halkbilimi Ana Bilim Dalı, Erzincan/ Türkiye

Elmek: nilaykocak8@gmail.com

ORCID: 0009-0007-3827-732X

Makale Geçmişi Article History

Geliş Tarihi: 16.07.2024

Kabul Tarihi: 22.07.2024

E-yayın Tarihi: 31.08.2024

Giriş

Kerbela olayı İslam dünyasının şahit olduğu trajik olayların başında gelir. Hz. Hüseyin’in Kerbela’da şehit edilmesi, Hz. Muhammed’in vefatından sonra ortaya çıkan siyasi çekişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır denilebilir.

Hz. Muhammed’in torunu, Hz. Ali ve Fatma’nın küçük oğlu Hz. Hüseyin 5 Şaban 4 (10 Ocak 626) tarihinde Medine’de doğmuştur. “Şehîd” lakabıyla meşhurdur. Künyesi Ebû Abdullah’tır. Babasının halifeliği sırasında Kûfe’ye giderek onun bütün seferlerine katılan Hz. Hüseyin, şehadetinden sonra da yine onun vasiyetine uyarak ağabeyi Hz. Hasan’a itaat etmiştir. Hz. Hasan’ın vefatından sonra, Yezid’in hilafet makamına gelişine kadar kendini ibadete vererek züht ve takvaya dayalı bir hayat sürdürmüştür (Fırlalı, 1998: 518). İslam tarihleri ile Siyer ve Maktel literatürü Hz. Hüseyin’in menkıbevi hayatı etrafında şekillenmiş söz konusu rivayetlerle doludur.

Hz. Hüseyin, Yezid b. Muaviye’ye biat etmesi için Kûfe valisi Ubeydullah b. Ziyad’ın görevlendirdiği Ömer b. Sa’d komutasındaki ordu tarafından H. 61 yılı, 10 Muharrem günü öğleden sonra Kerbela’da şehit edilmiştir. “Hz. Hüseyin ve yakınlarının Emevî ordusu tarafından çölde on gün susuz bırakılarak katledilmesi Müslümanlar üzerinde derin etki bırakmıştır. Zamanla oluşan yas atmosferinin etkisi mersiyelere yansımış, ardından halk arasında yeni inançların ve efsanelerin doğmasıyla bu konuda pek çok eser kaleme alınmıştır. Önceleri tarih kitapları vb. kaynaklarda bir bölüm hâlinde yer alan bu trajik olay daha sonra Maktel-i Hüseyin adı verilen müstakil kitaplarda işlenmiştir (Daşdemir, 2021: 260).” Söz konusu trajedi gerek Maktellerde gerekse Kerbela ritüellerinde birbirine paralel olarak işlenmiştir.

Kerbela olayı başlıca üç aşamadan geçerek edebî-tarihî nitelikli eserlerde yer almıştır: “Tarihî olayın cereyan etmesi, vakayla ilgili menkıbelerin teşekkülü ve bu tarihî-menkıbevi malzemenin edebî eserlerde yer alması (Güngör, 2007: 786).”

Olayın tarihselliği konusunda tam bir görüş birliği olmadığı ve kimi araştırmacıların bu konuda ihtiyatlı olduğu da görülür. Maktellerde tarih ve efsane, epik kompozisyonla bir araya getirilmiştir. Bu bağlamda Hz. Hüseyin’in Kerbela’da şehit edilmesi ile ilgili “dinî-tarihî-menkıbevi” geniş bir literatür meydana getirilmiştir. Maktel-i Hüseyin konulu eserlerde Hz. Hüseyin’in katledileceğine dair önceden Peygamber’e aktarılan birtakım haberler rivayet edilmiştir. Hz. Hüseyin ve ağabeyi Hz. Hasan’ın şehadetleri ile ilgili Hz. Muhammed’e Cebrail tarafından iletilen bildiriler literatürde zengin bir çeşitleme ortaya koymaktadır (Daşdemir, 2021: 253-270).

Bu çeşitlemelerden biri Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi İsmail Saib koleksiyonunda I – 441/1 numarasıyla kayıtlı “Hazâ Kitâb-u Hüseyinî’ş-Şehîd-i Kerbelâ” başlıklı metindir. Metnin müstensih ve tarih kaydı yoktur ancak söz konusu metnin içinde bulunduğu mecmuada 1125-1126 (1714-1716) tarihleri kayıtlıdır.

Hz. Hüseyin’in Şehadetine Dair İletiler

“Hazâ Kitâb-u Hüseyinî’ş-Şehîd-i Kerbelâ” başlıklı anonim maktelde Hz. Hüseyin’in şehadetinin Hz. Muhammed’e önceden bildirildiğine dair dört ayrı rivayet yer almaktadır. Bu rivayetler şöyledir:

Rivayete göre Cebrail dört defa gelip Hz. Muhammed'e torunu Hüseyin'in katil haberini vermiştir. İlk rivayete göre Hz. Hüseyin'in doğumu zamanında dört yüz yirmi dört bin melek tebriğe geldiğinde içlerinde kanatları kırılmış bir melek gelip şefaatttiği sırada Cebrail bu haberi vermiştir. Bu haber sultan-ı enbiyanın kulağına dokunduğunda Peygamber, torununu kimin katledeceğini sorar. Cebrail, ümmetinden birinin katledeceğini söyler. Peygamber nerede katledileceğini sorar. Cebrail arz-ı Kerbela'da olacağını söyler. Peygamber o sırada kendisinin hazır olup olmayacağını sorar. Cebrail hazır olmayacağını söyler. Peygamber sırasıyla Ali, Hasan ve Fatma'nın hazır olup olmayacağını sorar. Cebrail hiçbirinin hazır olmayacağını söyler. Peygamber bu kez Hüseyin'in hâlinin gurbette nice olacağını, ona kimlerin merhamet edeceğini, taziye ve yasını kimlerin tutacağını, onun için kimlerin kederden ağlayıp ciğer dağlayacağını sorar. Cebrail oracıkta hayvanların otlamayacağını, keçilerin yavrularını emzirmeyeceğini, kuşların ciğerlerini firkat ateşiyle yakacaklarını ve her yıl ümmetin Hüseyin'in yasını tutacağını haber verir (3b-4a). İmam Hüseyin'in şehadetinin kimin elinden olacağına dair en açık ileti mensur bir Maktel-i Hüseyin ile bazı manzum çeşitlemelerinde kayıtlıdır (Daşdemir, 2015). Bu bildirilerde Muaviye'nin doğacak oğlunun Peygamber torununun ölümüne sebep olacağı Hz. Muhammed'e bildirilmiştir. Cebrail'in iletmiş olduğu bildiri ile Peygamber torununun ümmetinden biri tarafından katledileceği manzum çeşitlemelerde de benzer anlatım özelliği göstermektedir (Daşdemir, 2015: 42).

İkinci rivayete göre Hz. Abbas'ın zevcesi Ümmü'l-Fazl bir rüya görür. Rüyasında sultan-ı enbiyanın uzv-ı şerifinden keser, Ümmü'l-Fazl'ın göğsünün üzerine koyarlar. Gördüğü rüyanın tesiriyle rüyasını Peygamber'e anlatır. Hz. Muhammed bu rüyayı tabir ederek Fatma'nın bir oğlan doğurduğunu, adının Hüseyin olduğunu söyler. Çocuğa süt annesi olması ve çocuğu emzirmesi için ona verir. Hz. Muhammed dört ay sonra torununu görmek için Ümmü'l-Fazl'ın evine gider. Ümmü'l-Fazl, çocuğu Peygamber'in önünden gazap ile çekip aldığında çocuk ağlamaya başlar. Hz. Muhammed çocuğun ağlamasından dolayı çok hüzünlenir. Hz. Hüseyin'i Ümmü'l-Fazl'dan almaya karar verir. Ümmü'l-Fazl yaptığına pişmanlık duyar, Peygamber çocuğu tekrar Ümmü'l-Fazl'a geri verir. Tam o sırada Cebrail çıkagelir. Peygamber'in Hüseyin'e olan aşırı sevgisini vurgulayarak ona bir soru sorar. Kalbini o denli Hüseyin'e bağladığı hâlde Kerbela'da zalimlerce katledildiğinde kendisinin nerede olacağını sorar. Hz. Muhammed bu haberi duyunca derhal ağlamaya başlar. Olan biteni anlamaya çalışan Ümmü'l-Fazl yaptığı kabalık için tövbe ettiğini söyler. Hz. Muhammed bunun için ağlamadığını, Hüseyin'in musibet haberine ağladığını söyler. Zira Cebrail yalnızca ona görünmüş, haberi Peygamber'e iletmiştir. Ardından Cebrail tekrar gelerek Peygamber'e Allah'ın selamını iletir ve eğer Hüseyin'den bu kazanın dönmesini isterse döndüreceğini ona bildirir. Ancak Tanrı teâlâ "makam-ı şefaatt Habibime bundan uludur." diye buyurmuştur. Hz. Muhammed şefaatt makamını tercih ederek ümmetine Hz. Hüseyin'i feda eyler (4a-4b).

Üçüncü rivayete göre Araplar arasında Dihyetü'l-Kelbî adlı bir bey vardır. Bu soylu kişinin imana gelmesi için Hz. Muhammed çokça dualar etmiştir. Hidayet-i Mevla erişip kavmindeki yedi yüz kişiyle birlikte Dihye Müslüman olur. Bundan sonra Dihye sıklıkla Peygamber'in huzurunda olur. Huzura her geldiğinde Hz. Hüseyin'e bir armağan da getirir. Peygamber onu ziyadesiyle sevdiğinden Cebrail, Dihye'nin suretinde Peygamber'e gelir. Yine bir gün bu şekilde geldiğinde çocuk Hüseyin Cebrail'i

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesinde Kayıtlı Mensur Maktel-i Hüseyin’de Hz. Hüseyin’in Şehadetine Dair Kehanet Bildirileri

Dihye sanıp dizine oturur. Cebrail durumu sorduğunda Peygamber, Dihye’nin çocuğa her geldiğinde bir armağan getirdiğinden bahseder. O gün Hüseyin üç yaşına girmiştir. Cebrail derhal kanat vurup yükselir, Cennet’ten nar alıp getirir, Hüseyin’e verir. Hüseyin narı alır ve yer. Bu durum Peygamber’in çok hoşuna gider. Cebrail o sırada ağlamaya başlar. Hz. Muhammed nedenini sorar. Cebrail cevap verir. Peygamber’in torununa şefkatine rağmen onun Kербela’da eziyetle katledileceğine dair belirtiyi boğazında gördüğünü, bu yüzden ağladığını söyler. Peygamber bu haberi işitince Cebrail ile birlikte ağlamaya başlar (4b-5b). Bu rivayetin manzum bir çeşitlemesi Daşdemir tarafından neşredilerek değerlendirilmiştir (2021).

Dördüncü rivayete göre Hz. Muhammed bir bayram günü bayram namazını kılıp kızı Fatma’nın evine gider, kızının ağlamakta olduğunu görür, nedenini sorar. Hz. Fatma cevap verir. Bayram günü Medine çocuklarının yeni elbiseler giydiğini, Hasan ve Hüseyin’in elbiselerinin eski olduğunu söyler. O sırada Hüseyin yedi yaşındadır. Hz. Muhammed bir süre uyuyup uyandıktan sonra kızı Fatma’dan eve girip bulduklarını çıkarmasını ister. Hz. Fatma eve girip içinde üstü örtülü iki tabak ve iki yaldızlı kaftan bulur ve Peygamber’in huzuruna varır. Bunları Cebrail Cennet’ten getirmiştir. Hz. Muhammed kaftanların birini Hasan’a, diğerini Hüseyin’e verir. Hasan ve Hüseyin kaftanların boyalı olmasını dilediklerini söylerler. Zira Medine çocuklarının âdeti boyalı kaftan giymektir. Peygamber derhal bir çanak su ister. Kaftanları suya sokar ve hangi renk istediklerini sorar. Hasan sarı ve Hüseyin kırmızı renk ister. Her iki kaftan da sudan çıkarılınca o renkte olur. Peygamber’in gönlü ferahlar. Cebrail ağlayınca Peygamber nedenini sorar. Cebrail anlatır. Sarı kaftanın Hasan’ın ağı ile şehadetine, kırmızı kaftanın Hüseyin’in kanlı şehadetine işaret olduğunu söyler. Daha sonra Cebrail Kербela’dan bir tutam toprak getirip bu toprağın kan olacağını söyleyerek Hüseyin’in şehadet vaktine dek toprağı saklamasını ister. Peygamber toprağı şişeye koyup saklar. Vefatı yaklaşınca şişedeki toprağı ve sırrını Ümmü Seleme’ye emanet eder. Hz. Hüseyin’in şehadet vakti yakın olunca Ümmü Seleme şişedeki toprağın kan olduğunu görür ve işaretin esrarını ona nakleder. Hz. Hüseyin ağlayarak Peygamber’in kabri şerifine varır, yüzünü toprağına sürer. Kur’an tilavet edip hatmini tamamlar. Hatmin son gecesi birazcık uyuklar ve rüyasında görür ki Peygamber’in kabri şerifi yarılıp Hz. Muhammed kabirden çıkar, torununu kucaklar. Hüseyin’e tez gelmesini; Ali, Fatma, Cafer ve Hasan’ın kendisini beklediğini söyler. Hüseyin için Cennet’te bir makam vardır ki ona ancak şehadetle ulaşabilecektir. Hüseyin de buna razı olur. (5b-8b).

Bu rivayetten farklı olarak işlenen renk motiflerini Fuzûlî’nin Hadikatü’s-Sü’eda adlı eserinde görürüz. Bu eserde İmam Hasan ve Hüseyin’in şehit edileceklerine dair Cebrail’in Peygamber’e bildirdiği birtakım haberleri iletmiştir. Cebrail ile Hz. Muhammed arasında geçen bir söyleşi dikkate değerdir. Peygamber’e Miraç gecesi cennette gösterilen iki köşkün niteliğini Rıdvan meleği utanıp dile getiremez. Peygamber’in merakını Cebrail giderir. Kendisine gösterilen zümrüt (yeşil) renkli köşkün (kasr-ı zümür-rüd-gûn) İmam Hasan’a, gül (kızıl) renkli köşkün (kasr-ı gül reng, la’l) İmam Hüseyin’e ait olduğunu söyler. Zira Hasan’ın ölümü zehirle olacak ve “reng-i zümür-rüd-fâmla” dergâha ulaşacaktır. Hüseyin ise kana bulanacak ve “tîg-i âb-dârla gark-ı hûn olup bihişte teveccüh” olacaktır (Güngör [haz.], 1987: 233). Bu kehanet bildirisinde Peygamber torunlarının öldürüleceği haberi köşk imgesiyle bildirilmiştir.

Bir başka rivayete göre bir gün Hz. Muhammed, Hz. Hasan ve Hüseyin'i iki dizine alır Hüseyin'i boynundan, Hasan'ı dudağından öper. Her ikisini şefkatle bağrına basar. O esnada elinde siyah, sarı ve kırmızı üç şalla Cebrail çıkagelir. Siyah şalı Hz. Hüseyin'in, sarı şalı Hz. Hasan'ın giymesini söyler. Siyah renkli şalı kuşanan Hz. Hüseyin'in şehadetiyle ümmeti yasa boğduğundan, sarı şalı kuşanan Hz. Hasan'ın ise zehirlenerek zehrin tesiriyle günden güne eriyip nasıl sararıp solduğundan bahseder. Kızıl şalın ise ilahi aşk uğruna bu şekilde nice başların feda kılındığından dem vurur" (Özköse , 2014: 66). Bu rivayette farklı olarak Hadikatü's-Sü'eda ve Hil'at-Nâme'deki yeşil ve kızıl elbiselerin yerini üç renk şal almıştır. Cebrail'in Hüseyin'e siyah, Hasan'a ise vermiş olduğu sarı şal matem ve zehre işaretir.

Sonuç

Kerbela hadisesi, İslam âleminin ortak şuurunda asla kabul edilemeyen ve lanetlenen tarifsiz bir acı olarak kaydedilmiştir. Söz konusu olay değişik söylenceler etrafında zenginleşerek olayın gerçekleştiği Muharrem ayında yapılan matem törenleri bu süreci desteklemiştir. Matem günlerinde okunması için düzenlenen *Maktel-i Hüseyin* konulu eserlerde Peygamber efendimizin torunlarının katledilişine dair açıklayıcı birtakım bilgiler verilmektedir. Bu açıklamalar özünde Peygamber efendimizin torunlarının maruz bırakıldığı durumdan öte Hz. Muhammed'e yapılmış olan büyük bir saygısızlık düşüncesi barındırmaktadır. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in kaçınılmaz sonları Müslümanların gönül dünyasında büyük sarsıntılara yol açmıştır. Bu olay etrafında ortaya çıkarılan çeşitli anlatılarla insanların vicdanlarında rahatlama sağlanmaya çalışılmıştır. Cebrail'in Peygamber efendimizin torunu olan Hz. Hüseyin'in ölümü ile ilgili ilettiği kehanetler açıklanarak sunulurken bu anlatılarda çeşitli dinî motifler dikkat çekmektedir. Anlatılarda Hz. Hüseyin'in başının kesilerek öldürülmesi kızıl renkle simgelenmiş olup Hz. Hasan'ın zehirlenerek öldürülmesi ise sarı renkle simgelenmiştir. Bayram gününde Cebrail'in Cennet'ten getirmiş olduğu elbiselerin renkleri de bu şekilde onların ölümlerini simgelemiştir. Nitekim Müslümanlar arasında sözlü kültür ortamında gelişerek çeşitlenen bu anlatılar maktelerde, mersiyelerde, ağıtlarda, efsanelerde ve ritüellerde sıkça yer verilen konular arasında olmuştur.

Kaynakça

- Daşdemir, Ö. (2021). "Hil'at-Nâme-i Hasan-Hüseyin: Peygamber Torunlarının Katline Dair Bir Kehanet Anlatısı", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 100, 253-270.
- Daşdemir, Ö. (2015). *Maktel-i Hüseyin*, Erzurum: Fenomen Yayınevi.
- Fırlı, E. R. (1998). "Hüseyin", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 18, İstanbul: TDV Yayınları, 518-521.
- Güngör, Ş. (2007). "Tarihî Olaydan Menkıbeye, Menkıbeden Şahesere [Kerbela Olayı ve Hadikatü's-Süedâ]". 38. *Icanas Bildiriler Kitabı (10-15 Eylül 2007)*, s. 769-788.
- Özköse, K. (2014). "İrfânî Gelenekte Hz. Hasan Algısı". Çeşitli Yönleriyle Hz. Hasan. Ed. Alim Yıldız. Sivas: Asitan Yayıncılık, 65-72.
- Y.y. (1125-1126). *Hazâ Kitâb-u Hüseyini's-Şehîd-i Kerbelâ*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, I - 441/1.